

Gazdakörök alakulnak, amelyek jogi tanácsadást nyújtanak, géphasznosítási szövetkezetet szerveznek maguknak. A Zajzoni Rab István helyi születésű költő nevét viselő gimnázium fenntartására és rendbetételére Barcasági Csángó Alapítványt hoztak létre.⁷ Énekkaraik, színjátszóköreik is újjáalakulóban vannak.

Barcaság több mint húszezret számláló magyarsága folytatni kívánja ezeresztendő történelmet.

Halász Péter

Farsangi fahúzás Alsóőrben

Korábban a farsang nemcsak a vidám multságok, bálók, hanem a házasságkötések, lakodalmak időszaka is volt. Az az eladósorban lévő lány, aki húshagyókeddig nem ment férjhez, *kimaradt a farsangból*, a nagybőjtben egyáltalán nem, legfeljebb a húsvét és pünkösöd közötti *zöldfarsangban* számíthatott arra, hogy feleségül kérik. Ezeket a lányokat a városrész vagy a falu legényei húshagyókedd vagy hamvazószerda reggelén a *tuskóhúzással* tréfálták meg. Konyhaajtójuk kilincsére észrevétlenül egy nagy fatuskót kötöttek, majd bekialtottak a lányért: „Lidi, gyere ki!” A legénycapat jól mulatott azon, hogy a konyhaajtó nyitáskor a lány meghúzta a tuskót. Ráadásul: „Húshagyó, engem itthagyo!” kiáltással fogadták a pironkodó vagy a dühtől szitkozódó lányt. A farsangi tuskóhúzás szokását Székesfehérvár-Felsővárosból, a Fejér megyei Pákozdról, Kajászóról, Gyuróról, Tácról, Sárbogárdról és Vajtáról ismerjük. A „vénlányok” kicsúfolásának, a lakodalom elmaradása miatti szemrehányásnak ez még aránylag egyszerű, szerény formája.

Nyugat-Magyarországon, főként Vas megye magyar, német és szlovén településein a farsangi lakodalmak elmaradása húshagyókedden a *rönkhúzás*, *fahúzás* keretében történő álesküvő megrendezését vonta maga után. A szokásról a *Rábavidék* című újság 1922. március 5. számában a következő híradást olvashatjuk: „Farsangvégi törzsohúzás. A határ menti német községekben szokásban van, hogy ha a farsang folyamán nem kötnek egy házasságot sem, a legényeknek nagy farönköt kell a faluba bevontatniok. Rábakisfaludon az idén esett meg szegvénsemre ez az eset, és a kistaludi legények húshagyókedden két nagy fatörzset vontattak be a zsidai erdőből. A dolognak persze nagy mulatozás lett a vége.” Az örségi Viszákön 1982-ben rendezett rönkhúzásról a Népszabadság tudósítója is részletesen beszámolt. Megemlítem, hogy a vizsáki fiatalok 1987 farsangjának végén Szombathelyen is megrendezték a rönkhúzást: a felvonulás a város utcáin, a tréfás esketés, a lakodalom és a rönk elárverezése a Vasi Múzeumfaluban zajlott.

Él a farsangi rönkhúzás szokása a burgenlandi németek, magyarok és horvátok körében is. Az osztrák televízió híradása szerint 1987-ben a Németújvárhoz közeli Hárspatak német községben rendeztek rönkhúzást. Magam az utóbbi évtizedben több alkalommal, legutóbb 1987-ben a szombathelyi Savaria Múzeum támogatásával, néprajzi gyűjtőúton jártam az 1921 előtt Vas vármegyéhez tartozó burgenlandi Felső-Örségben, ahol a magyarok farsangi *fahúzását* a helyszínen tanulmányozhattam.

Farsanghétfői *fahúzásra*, egy legénynek a község főterére vonatott, feldíszített fenyőfával való mókaházasságára a burgenlandi Felső-Örség magyar népénél is abban az esetben kerül sor, ha a községben a farsangban nem történt házasságkötés. Felsőőrben 1905-ben, Alsóőrben 1908-ban, 1924-ben, 1964-ben, Óriszigeten 1933-ban és 1937-ben rendeztek fahúzást.

Az 1924 farsanghétfőjén rendezett alsóóri fahúzás főszereplői ma már nem élnek, ezért az eseményt három résztvevő: Kós Géza és felesége, Seper Erzsébet, valamint Györög János visszaemlékezése alapján mutatom be. Az 1924. évi farsangban Alsóőrben nem volt házasságkötés, ennek emlékére rendezte meg a fiatalság a fahúzást. Erdődy Gyula, vasvörösvári gróf örüllási erdejéből egy nagy fenyőfát ajándékozott az alsóóri legényeknek. A kidöntött fa ágait levágták, csak a csúcán hagytak néhány ágat. Törzséről a héjat vonókéssel megtisztították, lehúzták. Az urasági erdő Alsóörtől 3 km-re volt, ezért a község egész fiatalsága segítette a kidöntött fát a faluba behozni. Törzse alá elől egy kocsiejét tettek a kocsiúddal együtt. A rúd mellé lovakat kötöttek, de a fatörzsre keresztbe kötözött karókat megfogva a legények is segítettek a fa vontatásánál. Farsang utolsó szombatján a felső

faluvégre, a Főszegre húzták a fát, ahol farsanghétfőn délelőtt a leányok színes papírszalagokkal díszítették fel. Farsanghétfő délutánján került sor a fahúzásra. Fél kettőkor indultak a Főszegről, ahol addigra már az egész falu és a szomszédos községek népe is összegyűlt. Elöl a fatörzs alá tett kocsieljét a rúdján és a hozzákötött hosszú kötélén keresztbe tett karók segítségével a harminc éven felüli agglégények húzták. A fa törzsén a völégény szerepét alakító legény, Rába János és a fehér ruhába öltözött álmenyasszony, Palank István ült. Mögöttük a fa törzsét két oldalról a vőfélynék és fehér ruhás koszorúslánynak öltözött legények és leányok is húzták. A lányokat a legények már előző héten énekszóval, házról házra járva hívták meg a fahúzásra koszorúslánynak. A fahúzást irányító *nászapa* vagy *kiadó*, Szabó István, lóháton ült. Az indulásra a jelt az őrállási legények ágyúlövessel adták meg. Az ágyú eketaligára szerelt *kürtöbe*, kályhacsöbe dugott vadászpuska volt, amivel a menet indulásakor lőttek egyet.

A menetet állatalakoskodók követték. Közvetlenül a fa után egy hatalmas szürke ló haladt. A lovat az őrállási legények alakították, magasra emelt kezükben egy hosszú létrát tartottak, amit szürke ponyvával takartak le. A ló fejét szürke ruhából varrták. Rátették a gyeplőt is, amit a ponyva alatt elől haladó legény jobbra-balra húzogatótt. A lónak lófarokszőrből farkat is kötöttek. Volt a menetben számármaszkos alakoskodó is. A szürke ruhából varrt számármaszok alatt egy legény, Farkas István vonult. A számármaszkot fordítva adták rá, így úgy tűnt, hogy a szamár hátrafelé halad, mint a rák. A menetet a muzsikáló cigányzenekar kísérte.

A főtér előtt az út közepére hóból nagy halmot hordtak össze, amelyen egy fiatal leány, Kauz Róza fogadta a menetet. A halom tetejéről a lányok nevében versben gúnyolta ki a nősüléstől idegenkedő legényeket. Amikor a leány lejött a hóhalomról, lapátokkal eldobálták azt, hogy a menet továbbhaladhasson a főtér felé.

Alsóőr főterén, a világháborús *hadiszobor* helyén álltak meg. Itt a legények nevében Hérics József beszélt, a lányokat rőtta meg, hogy nem voltak képesek férjhez menni. Majd a *nászapa* beszédében megintette a legényeket, mivel nem mertek megházasodni, ezért ebben a farsangban nem volt lakodalom a községben. A vőlegénynek most az idevontatott fenyőfamenyasszonyt kell feleségül venni. Az évgyűrűkön megszámlálták, hogy a fenyőfamenyasszony 103 éves. A *nászapa* szomorúan jelentette be a fahúzás közönségének: „A menyasszony 103 éves. Valamikor a gólyamadár dalolt rajta, és ma Alsóőrben ez lett a menyasszony!” A vőlegény beszédében nagyon leszólta az alsóőri lányokat, végül ezt énekelte: „Nem kell nékem senki menyasszony, van nékem egy 103 éves keresztiesenyő.”

A vőlegény és a menyasszony mindvégig a fatörzson ült, csak a beszédek végén ugrottak le róla. A fát a *nászapa* irányításával rögtön elárverezték. Wölfel Károly főszegi molnár vette meg, akinek deszkametszője is volt. A fáért kapott pénz a legényeké lett, amit még aznap éjjel elmulattak. A fahúzás szereplői és közönsége is a községi kocsmába ment, ahol húshagyókedd reggeli mulatott.

Lukács László

A nagybőjt a bukovinai székelyeknél

A bukovinai székelyek az 1764-es madéfalvi vérengzés után menekültek Csíkból, Háromszékből, Udvarhelyszékből Moldvába, innen az 1780-as években telepítették át őket Bukovinába, Ausztria frissen szerzett, még szinte néptelen tartományába. A székelyek itt öt községet alapítottak: Andrásfalvát, Hadikfalvát, Fogadjistent, Istensegítsét és Józseffalvát. 1941-ig éltek itt, amikor Magyarországra, Bácskába telepítették őket, ahonnan 1944-ben a háborús események miatt menekülniük kellett. 1945 óta Tolnában és Baranyában élnek. A dolgozatomban leírt nagybőjti szokásaik az 1920-as és 1930-as években még elevenen éltek Bukovinában, bár a századfordulóhoz képest már sok tekintetben fellazultak.

A nagybőjt hamvazószerdától húsvét vasárnapjáig tartó időszak, az egyház tanítása szerint a húsvét előkészületi ideje, böjttel, önmegtartóztatással. A IV. századtól fokozatosan vált szokássá a római egyházban, majd 1091-ben II. Orbán pápa iktatta törvénybe.